

Bava Metzia (Mishnah 30b)

הָיָה בָּטֵל מְסַלֵּעַ — If [the finder] stood idle from doing work worth a *sela* because he was busy returning the object he found, תָּן לִי סֵלַע — לא יאמר לו — he should not say to [the owner]: — "Give me the full *sela* that I lost." אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל — Rather, [the owner] gives him his wage like a worker.

Bava Kamma (Mishnah 55b)

נִפְלָה לְגִינָה וְנִהְיִיתָ מְשַׁלְּמָת מֵהָ — If it fell into a garden and benefited from the produce there, שְׁנֵהְיִיתָ — [the owner] pays.

Bava Kamma (Gemara 57b-58a)

The Gemara defines the case:

אָמַר רַב — Rav said: בְּנִחְבְּטָהּ — The Mishnah refers to an animal that was struck by the produce; i.e. it fell on the produce and was thereby saved from injury, but the produce was crushed in the process. [58a]

לֹא מִבְּעֵינָא — [Rav] was speaking in the style of "it was not necessary..." — That is, it was not necessary to state that where [the animal] ate the produce — [its owner] pays for what it benefited. — But where it was struck by the produce and was thereby saved from injury, אימא מבריח ארי מנכסי חבירו — I would say that [the owner of the garden] is "chasing away a lion from his fellow's property" (i.e. he is performing the mitzvah of saving his fellow's animal from damage), and hence [the owner of the animal] should not have to pay even for what it benefited. — [Rav] therefore informs us that he is liable to pay that amount even in that case.

The Gemara asks:

ואימא הכי נמי — But say that this is indeed so! The owner of the animal should be exempt in the event that its fall was broken by the produce, because one cannot demand reimbursement for "chasing away a lion from (i.e. saving) someone's property."

The Gemara answers that the owner of the garden cannot be compared to one who chases a lion away from his fellow's property:

מְבָרִיחַ אֶרֶי מִנְכָּסֵי חֲבֵירוֹ מִדַּעְתּוֹ הוּא — One who chases away a lion from his fellow's property does so knowingly, — whereas this person [the owner of the garden] saved his fellow's animal unknowingly. — Alternatively, מְבָרִיחַ אֶרֶי מִנְכָּסֵי חֲבֵירוֹ לִית לֵיהּ — one who chases away a lion from his fellow's property does so without suffering a loss, — whereas this person did suffer a loss.

מבריה ארי של פריעת חוב

תוספות (בבא קמא נח.) - וא"ת והרי פורע חובו דחשבינן ליה מבריה ארי אף על גב דאית ליה פסידא... כיון דאיכא תרתני שלא מדעתו ואית ליה פסידא לא חשיב מבריה ארי אבל מדעתו אפילו אית ליה פסידא או שלא מדעתו ולית ליה פסידא חשיב מבריה ארי ואין נותן לו אפילו שכרו.

משפטיק ליעקב (ח"ד עמ' רפג) - כאשר מזמין לוכד נחשים או מזמין מכבי אש ונגרם לו מהדבר הפסד... לפי מה שכתבו התוספות דבעינן תרתני גם בעל כרחו וגם אית ליה פסידא בחד מהנך בלבד הרי הוא בכלל מבריה ארי.

מבריה ארי והשבת אבידה

תוספות (בבא קמא נח.) - וכן משיב אבידה שנותנין לו שכר כפועל בטל לא אמר דליהוי כמבריה ארי בעלמא ולא יטול כלום... ונראה לר"י דמבריה ארי שאינו נוטל שכר היינו כשאין הדבר ברור שיבוא לידי הפסד, כגון שהארי רחוק ואין יודע אם יבוא כאן הארי אם לאו, ואין מצילו אלא מדאגה ומן הפחד שדואג שמא יבוא, אבל אם הדבר ברור שיבוא לידי הפסד ולידי דריסת ארי או מציל מפי הארי עצמו אז ודאי נוטל שכרו, כמו שטף נהר חמור חבירו. והך דשמעתין מייירי שהצילו ירקות מצער בעלמא שאין בעל הבהמה רוצה שתתחבט בהמתו בארץ ותצטער אף על פי שלא היו דמיה נפחתין בכך, ולכן היה נחשב מבריה ארי אי הוה מדעתו.

נמוקי יוסף (בבא מציעא לא; בשם הרמב"ן) - כהאי גוונא ממונא דמטא לידיה דבעל אבידה הוא ודמי לפועל שעושה מלאכה בשל חבירו דנותן לו מה שההנהו, אבל פורע חובו של חבירו וכיוצא בו, דלא מטי לידיה דבעל חובו מידי אלא שנמחל חובו ונסתלק נזקו ממנו מבריה ארי מנכסי חבירו הוא, ואף על גב דאית ליה פסידא פטור.

פתחי חושן (ח, סקל"ט) - על פי דברי התוספות כתב המרדכי והביאו הרמ"א ביורה דעה סימן רנב סעיף יב שהפודה חבירו מן השביה חייב לשלם לו, ולא אמרינן שהוא בכלל מבריה ארי, משום שלא נאמר דין מבריה ארי אלא כשמצילו מן הצער ולא כשמצילו מהפסד.

משפטיק ליעקב (ח"ד עמ' רפד) - לתירוץ התוספות כאשר הנחש כבר נמצא בחצר הפעולה לסילוקו של המזיק שנמצא כאן אינה בכלל מבריה ארי, כמו כן אם הזמין מכבי אש כאשר האש כבר החלה והיתה בקנה בידה שיכלה לגרום באופן מידי לשריפה הרי שהפעולה להזמנת מכבי אש אינה פעולה של מבריה ארי... לפי הסבר של הרמב"ן בנדון שלפנינו כשהזמין לוכד נחשים או הזמין מכבי אש, כיון שאין בידו ממון חבירו הרי הוא כמבריה ארי מנכסיו, דלפי הרמב"ן כל הצלת חבירו מן הנזק אינו חייב לשלם למציל הפסדו אלא אם כן היה זה שלא מדעת המציל, ואם היה מדעתו דוקא כשיש בידו ממון חבירו.

ירד להציל ולא הציל

סמ"ע (רסד, יב) - גם בדינים האלו דירד להציל ולא הציל או שעלה מאליו אם לא היו הבעלים שם אף דלא התנה כאלו התנה עמהם דמי וצריך ליתן דמי שכירתו כמו לאיש אחר לפחות.

כסף קדושים (רסד, ד) - מה שכתב הסמ"ע ז"ל שכשאין הבעלים שם הוה ליה כהתנה גם בירד להציל ולא הציל, נראה שאין כן רק כשבשעה שירד להציל היה על פי אומדנא הצלה קרובה עד שהיה מוטל מצד מצות השבת אבידה לירד להציל על ידי הוצאות סך שהוציא.

משפטיק ליעקב (שם) - אם על פי שיקול דעתו לא היה שהות לילך ולחפש את הבעלים ולהתנות עמהם שהם ישלמו את האגרה שגובים מכבי האש, ועל פי שיקול דעתו ריח השריפה חייב את הזמנת מכבי אש כדי למנוע את התפשטות השריפה, כי אז גם אם לא התנה יהודה עם לוי על לוי לשלם את סכום האגרה שגובים מכבי אש. [וכן עי' משפטי התורה (בבא קמא סימן פו, במי שהזמין אמבולנס לחולה שלא היה זקוק לו).]